

U našem slučaju reč na početku je upitna: zašto, čemu? Zašto je pisana ova knjiga i kome je namenjena? Odgovori mogu biti različiti i brojni. Mi nudimo jedan koji može da bude razumno objašnjenje (a nadamo se i opravdanje) autorovih nastojanja na napiše ovu knjigu.

Naime, osnovna namera ovog rada je da se studentima ponudi publikacija koja će sadržati neke osnovne elemente geopolitike kao nauke, odnosno da se u sažetoj formi obrazloži sama ideja, značaj, principi i teorijsko-metodološki okvir geopolitike kao nauke. Potreba za ovakvim štivom proističe iz činjenice da je, uprkos brojnoj geopolitičkoj literaturi i dalje mali broj dela iz geopolitike koji mogu da posluže kao klasični udžbenik. Iako obimna literatura nastoji da naznači osnovne odlike geopolitičke slike savremenog sveta, smatramo da za edukativne potrebe nedostaju adekvatniji tekstovi.

U nastojanju da se prevaziđe ovakvo stanje, a u nameri da se studentima olakša sticanje geopolitičkog znanja, osloncem na njihova „pregeopolitička znanja“ (pojam **Milomira Stepića**) napisana je ova monografija koja ima ograničene ambicije: da naznači njen teorijski misaoni okvir. Stoga smo i nastojali da sadržajno izložimo teorijski aspekt geopolitike kao nauke i naglasak stavimo na one teorijske konstrukcije koje su neophodne za upoznavanje sa najznačajnijim pitanjima i aspektima geopolitike. Podsetili smo na genezu upotrebe prostorno-geografskih argumenata u političkim razmatranjima i u pitanjima odnosa između naroda i država.

Dali smo kratak istorijski pregled razvoja geopolitike i na taj način izložili osnove teze najznačajnijih geopolitičkih mislilaca i sažet opis njihovih geopolitičkih shvatanja. Demonstrirali smo osnovne sličnosti i razlike u shvatanjima vodećih svetskih geopolitičara (od **Fridriha Racela**, preko **Rudolfa Kjelena**, **Fridriha Naumana**, **Helforda Mekindera**, **Alfreda Mehena**, **Vidala de la Blanša**, pa sve do **Nikolasa Spajkmana**, **Karla Haushofera**, **Karla Šmita**, **Zbignjeva Bžežinskog**, **Iva Lakosta**, **Petra Nikolajevića Savickog**, **Aleksandra Dugina** itd.).

Izložili smo argumente kojima se objašnjava značaj geopolitike kao nauke. Skrenuli smo pažnju i na globalne geopolitičke promene koje vode od unipolarnog ka multipolarnom svetu, što političke elite pojedinih država usmerava u pravcu očuvanja ili pokušaja obnove vodeće uloge. Sa nestankom bipolarnosti javljaju se novi bezbednosni izazovi, rizici i pretnje, a sa njima i nova geopolitička situacija.² To je pokazalo kolika je potreba za poznavanjem aktera koji na regionalnom ali i na globalnom nivou, mogu izazvati velike političke, ekonomske, društvene krize.

Naznačili smo i potrebu poznavanja dve vladajuće geopolitičke strategije: „atlantizam“ i „evroazijstvo“. Na sopstvenom iskustvu smo učili lekcije iz geopolitike koje ukazuju da je ovim strategijama moguće dovesti u pitanje budućnost celih naroda. Naravno, gore od toga je ako se ništa od toga ne nauči. Jedna od pouka koja se mogla izvući je da se globalne geopolitičke odluke koji se tiču sudbine Balkana i narod koji ga naseljavaju donose i kreiraju u strateškim atlantističkim, evroazijskim i mondijalističkim

¹ Biblija, Izvor: <https://www.yu.com/biblija/43jvn001.htm> (3. 6. 2020).

² Primer za to je teroristički akt 11. septembra 2001. na Međunarodni tržišni centar u Nju Jorku oko koga postoje različite interpretacije.

centrima moći, dakle izvan balkanskog prostora. To je njegov vekovni usud, ali i sudba onih koji žive na ovim prostorima.

Ukazali smo na osnovne pravce kojima se kreće savremena geopolitika³. Kao što ne nudi lažni optimizma i neosnovana nada za „bolje sutra“, isto tako nebi trebalo stvarati iluziju „beskonfliktne budućnosti“ i očekivanog „zemaljskog raja koji je na dohvata ruke“. Ovakvi slogani ne nude naučnu istinu već imaju manipulativni karakter jer je svet milenijumima u kontinuiranim sukobima, a onda kada oni dobiju na intenzitetu onda se takvi događaji nazivaju ratovima. Između toga je „Hladni rat“ („Vrući mir“) koji se može posmatrati kao faza pripreme za sledeći konvencionalni konflikt. Zato je istorija čovečanstva istorija ratovanja: m više vremena je svet proveo u stanju sukoba nego u stanju onoga što se naziva mirom. Savremeni sukobi će, nesumnjivo, biti različiti od dosadašnjih: biće atipični, suptilniji, totalni i „hibridni“ (medijski, psihološki, kulturni, ekonomski i sl.).

Pred naučnicima predstoji složen i težak zadatak koji podrazumeva povezivanje (sačinjavanje sinteze) svih do sada sakupljenih činjenica u logičnu celinu što bi mogao biti osnov za imenovanje ove nauke kao geopolitikologije.

U nadi da rad može da posluži i kao podstrek za dalja i produbljenija izučavanja geopolitike (metoda, instrumenata, savremenih teorija, analiza geopolitičkih procesa i događaja) predajemo ga sudu stručne i najšire javnosti. Smatramo da je ovo samo jedan skroman doprinos njenom boljem razumevanju. Imajući ovo u vidu, nastojali smo da naučno utemeljeno i nepristrasno razmotrimo osnovne fenomene geopolitike. Koliko smo u tome uspeli prepuštamo sudu čitaoca. Sve ovde napisano ne treba da izbegne kritički pristup. U tom smislu svaka, sugestija, kritika i preporuka bi bila dragocena i dobrodošla.

Dakle, dobro došli u svet geopolitike! [grčki „*Καλώς ήλθατε στον κόσμο της γεωπολιτικής*“, latinski „*Welcome to mundo geopolitics*“, engleski „*Welcome to the world of geopolitics!*“; ruski „*Добро пожаловать в мир геополитики!*“, nemački „*Willkommen in der Welt der Geopolitik!*“, francuski „*Bienvenue dans le monde de la géopolitique!*“, španski „*Bienvenidos al mundo de la geopolítica!*“, italijanski „*Benvenuti nel mondo della geopolitica*“, makedonski „*Добредојдовте во светот на геополитика!*“, bugarski „*Добре дошли в света на геополитиката*“, slovenački „*Dobrodošli v svet geopolitike*“, turski „*Jeopolitik dünyasına hoş geldiniz*“, švedski „*Välkommen till en värld av geopolitik*“, mađarski „*Üdvözöljük a világ geopolitika*“, slovenački „*Dobrodošli v svet geopolitike!*“, rumunski „*Bine ați venit în lumea de geopolitică*“, kineski (tradicionalni) „*歡迎到地緣政治的世界*“, albanski „*Mirë se vini në botën e gjeopolitikës*“, hebrejski „*ברוכים הבאים לעולם של גיאופוליטיקה*“, esperanto „*Bonvenon al la mondo de geopolitiko*“].

U Beogradu, početkom 2021. god.

Dragan M. Kolev

³ Pojam „savremena geopolitika“ se odnosi na period od završetka Hladnog rata. Ko vremenska međa njegovog kraja obično se uzima godina u kojoj je srušen Berlinski zid (1989) pa sve do danas.